

ЛІТЕРАТУРА

1. Данилов О. Е. Теория и методика использования метода сканирования в учебном физическом эксперименте : дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. Е. Данилов. – Глазов, 2005. – 207 с.
2. Лаврова А. В. Застосування цифрових лабораторій під час проведення навчального фізичного експерименту / А. В. Лаврова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма "Планер", 2013. – №34. – С. 254-265.
3. Заболотний В. Ф. методика навчання фізики. Загальні питання (в схемах і таблицях з мультимедійними додатками) / В.Ф.Заболотний. – Вінниця : Едельвейс і К., 2009. – 112 с.

Анотація

У статті характеризується сучасний підхід до проведення навчального фізичного експерименту з використанням комп'ютерно орієнтованих засобів, який сприяє формуванню предметної компетентності учнів. Обґрунтовується перспективність інтеграції реального та віртуального експериментів, що забезпечують наочність і доступність сприйняття матеріалу.

Ключові слова: навчальний фізичний експеримент, комп'ютерно орієнтовані засоби навчання, предметна компетентність.

Аннотация

В статье характеризуется современный подход к проведению учебного физического эксперимента с использованием компьютерно ориентированных средств, который способствует формированию предметной компетентности учащихся. Обосновывается перспективность интеграции реального и виртуального экспериментов, обеспечивающих наглядность и доступность восприятия материала.

Ключевые слова: учебный физический эксперимент, компьютерно ориентированные средства обучения, предметная компетентность.

Summary

In the article the modern approach to the training of physical experiments with computer-oriented funds, which contributes to the formation of the subject competence of pupils is characterized. The prospects of integration of real and virtual experiments that provide the visibility and perception of the availability of the material is grounded.

Key words: educational physical experiment, computer-oriented learning tools, subject competence.

УДК 371:351

Л. І. Даниленко,
методист
(Черкаський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних працівників)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Реформування сучасної системи післядипломної педагогічної освіти потребує радикальних змін у підвищенні фахової кваліфікації вчителя і зокрема, його підготовки до інноваційної діяльності. Нині інноваційна діяльність є важливою складовою сучасних реформ в освіті й одним із суттєвих чинників переходу до моделі інноваційного розвитку України загалом. Набуло актуальності не лише оновлення змісту навчання в закладах післядипломної освіти, а й визначення компонентів готовності вчителя до інноваційної педагогічної діяльності, що є визначальною в професійному розвитку педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема готовності вчителя до педагогічної діяльності є досить актуальною. Про це свідчать численні дослідження психологів, філософів, педагогів. Найбільш вагомо результати досліджень представлені в психологічних дослідженнях таких науковців: Г. Балл, Г. Костюк, О. Кульчицька, Н. Кузьміна, З. Левчук, В. Моляко та ін.

Розкриттю різних аспектів професійної готовності особистості до педагогічної діяльності присвячені дисертаційні роботи В. Сластьоніна, М. Дяченка, Л. Кандибовича, В. Крутецького та ін. Дослідження готовності вчителя до інноваційної діяльності висвітлено в працях О. Волкової, І. Дичківської, Л. Даниленко, Н. Ничкало та ін. Однак, на сучасному етапі з'явилися реалії, що вимагають нових підходів у формуванні готовності вчителя в післядипломній освіті до інноваційної педагогічної діяльності.

Мета статті – розкрити сутність таких понять як “готовність”, “професійна готовність”, “готовність до інноваційної діяльності”, а також охарактеризувати структурні компоненти, показники та рівні готовності вчителя до інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Одним із ключових завдань дослідження стало встановлення основних структурних компонентів та змісту формування готовності вчителя до інноваційної діяльності.

У педагогічній літературі поняття “професійна готовність” має декілька значень. Найбільш поширеним є тлумачення: організувати щось; навчити тому, що необхідно; дати необхідні знання.

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття готовність до виконання діяльності вживається в різних значеннях. Готовність визначається як наявність здібностей (С. Рубінштейн, Н. Левітов, Б. Ананьєв), якість особистості (К. Платонов), психологічний стан, суттєва ознака установки (Д. Узнадзе), психологічна умова успішності виконання діяльності (І. Ладанов).

Розуміння поняття “готовність” у багатьох дослідників залежить від основних методологічних парадигм та теоретичних підходів.

Учений Н. Левітов розглядає готовність на функціональному рівні та визначає її як особливий психічний стан, цілісний прояв особистості [9, с. 131].

Сучасні дослідники М. Дяченко, Л. Кандибович характеризують готовність і як стан, і як інтегративну якість особистості. Вчені стверджують, що стан готовності є “настроєм” – пристосуванням можливостей особистості для успішних дій у певний момент [6].

Згідно з позицією В. Сластьоніна професійна готовність – це складний синтез взаємопов'язаних структурних компонентів: психологічна готовність (сформована спрямованість на педагогічну діяльність, установка на роботу в школі); науково-теоретична готовність (наявність необхідного обсягу педагогічних, психологічних, соціальних знань, необхідних для компетентної педагогічної діяльності); практична готовність (наявність сформованих на належному рівні професійних знань і вмінь); психофізіологічна готовність (наявність відповідних передумов для оволодіння педагогічною діяльністю, сформованість професійно значущих якостей); фізична готовність (відповідність стану здоров'я та фізичного

розвитку вимогам педагогічної діяльності та професійної працездатності) [12].

Залежно від потреби, на основі якої формується готовність, виділяють: елементарну, неусвідомлену готовність, що формується на основі потреб життєзабезпечення і реалізується в найпростіших предметних ситуаціях, та соціальну готовність, що виникає під впливом соціальних потреб і спрямована на соціально значущі об'єкти.

Учений А. Линенко визначає готовність до діяльності як інтегроване системою властивостей і відносин утворення особистості, що характеризує її вибірково прогнозуючу активність при підготовці та включені до діяльності [10, с. 129]. Дослідник вважає, що така готовність виникає в результаті певного досвіду людини, який ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у цій діяльності.

Отже, аналіз підходів до визначення феномену професійної готовності виявляє його як складне цілісне утворення, динамічне явище, систему, яку детермінують внутрішні та зовнішні фактори і яка має свою структуру.

Серед структурних компонентів дослідники виділяють: професійну спрямованість, мотивацію професійної діяльності, емоційно-вольовий, пізнавальний і процесуальний компоненти.

Учений А. Линенко вважає, що найбільш розповсюдженими критеріями, за допомогою яких визначається готовність педагога до професійної діяльності загалом є: мотиваційний, когнітивний, операційний компоненти, які зумовлені рівнем загальних і спеціальних знань педагога, особистісною спрямованістю та практичними вміннями [10].

Однією з важливих якостей педагога, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, що передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості та рефлексії [5]. Вона є основою активної суспільної і професійно-педагогічної позиції суб'єкта, яка спонукає до інноваційної діяльності та сприяє її продуктивності.

В інноваційних освітніх перетвореннях особливо високими є вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки вчителя. Він має спрямовувати навчально-виховний процес на особистість учня, вибудовувати свою професійну діяльність так, щоб кожен учень мав необмежені можливості для самостійного і високоєфективного розвитку. А це, у принципово інших вимірах, визначає проблематику й зміст професійної та особистісної підготовки педагога, актуалізує необхідність створення педагогічних систем, зорієнтованих на інноваційну діяльність, і відповідно, на пошук нових підходів у системі післядипломної освіти.

Основні завдання формування готовності вчителів до інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти мають за мету: допомогти кожному вчителю в розвитку його ціннісних орієнтацій і гуманістичної спрямованості, що визначають загальний підхід до реалізації актуальних проблем сучасної школи; надати вчителю можливість

усвідомити методологію вирішення професійно-педагогічних проблем, яка ґрунтується на гуманістичній парадигмі; віднайти разом із вчителем способи реалізації концептуальних схем у досвіді діяльності, особливо в організації дослідно-експериментальної роботи; орієнтувати вчителя на осмислення ним результатів педагогічних нововведень, сприяти виробленню критеріїв їх оцінки і самооцінки [1, с. 7].

Під час навчання на курсах підвищення кваліфікації вчителі набувають: систему знань про структуру і види інноваційної педагогічної діяльності; уміння цілеспрямовано генерувати нові нестандартні ідеї; психолого-педагогічні знання про освоєння і впровадження інноваційних процесів у систему освіти; спеціальні психолого-педагогічні методи, прийоми і засоби, використання яких дає змогу активно прилучатися до інноваційної педагогічної діяльності.

При формуванні інноваційної поведінки вчителя враховуються такі принципи: принцип рефлексії вчителя на власний психолого-педагогічний досвід; принцип формування орієнтувально-пошукової позиції педагога щодо будь-яких аспектів свого й запозиченого педагогічного досвіду. Сформованість такої позиції забезпечує обґрунтований підхід до оцінювання можливостей і особливостей реалізації конкретних способів педагогічної взаємодії, визначення умов і меж їх застосування; принцип формування цілісного підходу до аналізу проблемних педагогічних ситуацій. Особливість таких ситуацій в освітньому процесі полягає в наявності великої кількості учасників зі своїми ролями, способами взаємодії та інтересами; принцип формування уміння розв'язувати завдання колегіально з іншими учасниками (вихованцями, колегами). Це забезпечує можливість зіставлення своїх поглядів з поглядами колег, батьків, пошук оптимальних рішень не лише завдяки відстоюванню власних позицій, а й за допомогою аналізу інших пропозицій, спільного їх генерування [11].

Таким чином, реалізація цих принципів забезпечує системність у підготовці вчителя до інноваційної діяльності на етапі післядипломної освіти та в процесі методичного вдосконалення педагогічної майстерності.

Реалізація вищеозначених принципів потребує переходу від нормативної до інноваційної, творчої діяльності, що передбачає зміну характеру освітньої системи, змісту, методів, форм, технологій навчання й виховання.

Отже, у структурі професійно спрямованої особистості вчителя готовність до інноваційної діяльності є показником його здатності нетрадиційно розв'язувати актуальні для особистісно орієнтованої освіти проблеми.

Готовність учителя до інноваційної діяльності ми визначили за такими показниками: усвідомлення потреби впровадження педагогічних інновацій у власній педагогічній праці; інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи; зорієнтованість на створення власних творчих завдань, методик, спрямованість на експериментальну діяльність; готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності; володіння практичними навичками освоєння педагогічних інновацій та розроблення нових. На основі співвідношення та міри вияву цих показників виокремлено

репродуктивний, продуктивний, творчий рівні сформованості готовності до педагогічних інновацій.

Репродуктивний рівень (низький). Учителі цієї групи мало орієнтовані на творчий пошук у навчально-виховному процесі, впровадження сучасних педагогічних систем. У педагогічній діяльності в основному репродукуються елементи наявних методичних розробок, при цьому педагоги не можуть чітко передбачити можливі результати обраних технологій навчальної діяльності.

Продуктивний рівень (середній) притаманний учителям, які виявляють активний інтерес до інноваційних технологій та усвідомлюють необхідність їх упровадження, методично грамотно їх використовують. Виявляють уміння обґрунтовувати та мотивувати доцільність використання окремих технологій.

Творчий рівень (високий). Учителі цього рівня характеризуються ініціативністю та творчим підходом до впровадження новітніх педагогічних технологій, мають глибокі й змістовні знання про нові наукові та новаторські підходи до навчання й виховання. Вони самостійно проектують оригінальні та педагогічно доцільні варіанти навчальної і виховної діяльності. Вчителі володіють уміннями прогнозувати можливі результати навчально-виховної діяльності після використання певної технології.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності формується під час практичної діяльності, акумулюючи все накопичене на попередньому етапі, сягаючи завдяки цьому значно вищого рівня. Це означає, що кожен попередній рівень такої готовності є передумовою формування нових.

Вивчивши сутність проблеми формування готовності до педагогічної діяльності, можна виділити основні компоненти готовності вчителів до впровадження інноваційних технологій у сфері навчання й виховання.

Інноваційна педагогічна діяльність складається з таких компонентів: мотиваційного, когнітивного, креативного, рефлексивного, функціонального (особистісно мотивована переробка освітніх програм, прийняття рішення про використання нового, формування цілей і загальних концептуальних підходів, планування етапів експериментальної роботи, прогнозування труднощів, упровадження й технологічна готовність до введення інновацій).

До складу мотиваційного компоненту ввійшли: установка на особливу значущість та важливість нових освітніх технологій у сучасному навчально-виховному процесі школи; прагнення до активного вивчення педагогічних інновацій; прагнення вчителя творчо проектувати педагогічну діяльність; активний інтерес педагога до процесу вивчення інновацій.

Мотивація особистості педагога обумовлена його професійними інтересами, ціннісними орієнтаціями, ідеалами.

Когнітивний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності є сукупністю знань учителя про суть і специфіку інноваційних педагогічних технологій, їх види та ознаки, а також комплексом умінь і навичок із застосування інноваційних педагогічних технологій у структурі власної професійної діяльності.

Креативний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності реалізується в оригінальному виконанні педагогічних завдань, в імпровізації, експромті.

Креативність педагога формується на основі наслідування досвіду, концепції, ідеї, окремого прийому, форми, методу з поступовим зменшенням питомої ваги наслідувального і зростанням питомої ваги творчого компонента педагогічної діяльності.

Рефлексивний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності характеризується тим, як учитель пізнає й аналізує явища власної свідомості та діяльності. Цей компонент реалізується через такі рефлексивні процеси, як саморозуміння і розуміння іншого, самооцінювання та оцінювання іншого, самоінтерпретація й інтерпретація іншого.

Таким чином, пошук, освоєння й застосування відомих педагогічних інновацій, аналіз отриманих результатів і власного індивідуального стилю роботи можуть сприяти тому, що педагог створить нові інноваційні освітні технології.

Отже, визначені компоненти інноваційної діяльності (мотиваційний, когнітивний, креативний і рефлексивний) у цілому характеризують готовність вчителя до інноваційної діяльності, його спрямованість на вдосконалення власного професійного рівня.

Висновки. Нами розглянуто деякі аспекти формування готовності вчителя до інноваційної діяльності, які дозволяють йому працювати за сучасними технологіями.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження вбачаємо в розробці змістового наповнення структурних компонентів готовності вчителя до інноваційної діяльності, розвитку та удосконаленні його професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андриханова В. М. Сучасні підходи щодо вирішення проблеми підготовки вчителя до інноваційної діяльності / В. М. Андриханова // Упр. шк. – 2004. – №34. – С. 7-10.
2. Бондарева К. І. Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя: наук.-метод. посіб. / К. І. Бондарева, О. Г. Козлова. – Суми, 2001.
3. Даниленко Л. І. Основні проблеми освітньої інноватики в сучасній теорії і практиці / Л. І. Даниленко // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. – Київ, 2000. – Вип. 3. – С. 6-11.
4. Даниленко Л. І. Наукові засади інноваційної діяльності в Україні / Л. І. Даниленко, В. Ф. Паламарчук // Постметодика. – 2004. – №2-3. – С. 11-19.
5. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики: навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Рівне : Зелент. – 2001. – 222 с.
6. Дьяченко М. Л. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. Л. Дьяченко, Л. А. Кандилович. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
7. Кондратенко Н. Е. Инновационные модели и технологии обучения в контексте задач реформирования образования / Н. Е. Кондратенко, Л. Н. Преждо // Инновации в образовании. – 2002. – №4. – С. 110-113.
8. Кузьмина Н. В. Об особенностях педагогической деятельности и педагогических способностях. Проблемы способностей / Н. В. Кузьмина ; под. ред. В. И. Мясцева. – М., 1962. – С. 255-261
9. Левитов Н. Д. Психологическое состояние беспокойства, тревоги / Н. Д. Левитов // Вопросы психологии. – 1969. – №1. – С. 131-138.
10. Линенко А. Ф. Готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності / А. Ф. Линенко // Педагогіка і психологія. – 1995. – №1. – С. 125-132.
11. Остапчук О. Є Діяльність учителя: готовність до інновацій / О. Є. Остапчук. – Кривий Ріг, 2004. – 156 с.
12. Слостенін В. А. Педагогіка: інноваційна діяльність / В. А. Слостенін, Л. С. Подымова. – М. : Магістр, 2003. – 308 с.

Анотація

У статті проаналізовано тлумачення понять “готовність”, “професійна готовність”, “інноваційна діяльність”. Обгрунтовано особливості теоретичних підходів до визначення феномену

готовності до педагогічної діяльності. Визначено структурні компоненти, показники та рівні готовності вчителя до інноваційної діяльності, а також принципи формування інноваційної поведінки вчителя.

Ключові слова: готовність, професійна готовність, інноваційна діяльність, компоненти, показники, рівні.

Аннотация

В статье проанализировано толкование понятий “готовность”, “профессиональная готовность”, “инновационная деятельность”. Обоснованы особенности теоретических подходов к определению феномена готовности к педагогической деятельности. Определены структурные компоненты, показатели и уровни готовности учителя к инновационной деятельности, а также принципы формирования инновационного поведения учителя.

Ключевые слова: готовность, профессиональная готовность, инновационная деятельность, компоненты, показатели, уровни.

Summary

The article analyzes the interpretation of concepts “readiness”, “professional readiness”, “innovation activities”. The features of theoretical approaches to the definition of the phenomenon of readiness for pedagogical activity are grounded. The structural components, indicators and levels of readiness of the teacher to innovative activity, as well as the principles of the innovative behavior of the teacher are identified.

Key words: readiness, professional readiness, innovation activities, components, performance, levels.

УДК 371/37.02: 94(477) “1917/1944”

С. С. Остапчук,
старший викладач
(Національний
авіаційний університет)

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (1917 – 1944 РР.)

На сучасному етапі розвитку України в ході реформування шкільної освіти, зокрема системи оцінювання, актуальними є розробка та впровадження нових підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів. Новаторство в будь-якій справі можливе лише на основі критичного використання історико-педагогічного досвіду минулого. У руслі зазначеного важливим є звернення до проблеми оцінювання знань учнів у загальноосвітніх навчальних закладах у 1917 – 1944 роках, що може вдосконалити навчальний процес сучасних шкіл.

Аналіз історико-педагогічної літератури з окресленої проблеми свідчить, що певною мірою її торкалися сучасні українські вчені в контексті досліджуваних ними питань: форми, види, система оцінювання знань учнів у загальноосвітній школі кінця ХІХ – початку ХХ ст. (Л. Березівська, О. Гур'янова, В. Скалозуб, В. Тригубенко, В. Яценко та ін.); тести як одна з форм оцінювання навчальних досягнень учнів (Л. Березівська, І. Петухова, О. Савченко та ін.) [2; 6; 16; 18; 21; 10; 15].

Мета нашого дослідження – розкрити форми, види, критерії, способи та методи оцінювання навчальних досягнень учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України в 1917 – 1944 роках.

У радянську добу система оцінювання навчальних досягнень учнів у контексті реформування шкільної освіти зазнала певних змін. Постановою